

Onderbouwing agendapunt voor de vergadering van de Statencommissie BenF d.d. 23 januari 2013

Betreft agendering van: De brief van de heer Henk Lahuis, 't Hoogje
5 te Wehe-den-Hoorn, dd. 10-11-2012.

Geagendeerd door: PvdA.

Datum vergadering: 23 januari 2013

Motivatie voor agendering:

In het begeleidende mailbericht stelt adressant dat de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Noord-Nederland hem na aan het hart ligt en hij daarom verzoekt de provincies Fryslan, Groningen en Drenthe per 1 januari 2015 op te laten gaan in één nieuwe provincie Noord-Nederland (werktitel)

In de bij het mailbericht gevoegde bijlage wordt niet alleen gesproken over het laten opgaan van de drie genoemde noordelijke provincies in zeg maar één Noordelijk landsdeel maar wordt tevens een voorzet gegeven om te komen tot een gemeentelijke herindeling in de provincies Fryslan en Groningen.

Bij deze onderbouwing is een vanuit het provinciehuis opgestelde beschrijving gevoegd van de wettelijke procedures die gevolgd moeten worden om te kunnen komen tot een herindeling van provincies. Daaruit blijkt dat het initiatief die moet leiden tot een provinciale herindeling ook door provinciale staten van één provincie kan worden gedaan.

De staten van Drenthe kunnen dus inhoudelijk op het verzoek van de heer Lahuis ingaan.

Visie van de fractie van de PvdA.

In het regeerakkoord is opgenomen dat – kort door de bocht geformuleerd - op de lange termijn gestreefd moet worden naar de vorming van vijf landsdelen. Of één van die vijf landsdelen moet bestaan uit de drie noordelijke provincies is naar onze opvatting een zaak die nog best open zou kunnen liggen. De fractie baseert zich in dat verband op het moeizame proces om te komen tot een Noordelijke Samenwerking Bedrijfsvoering, zoals beschreven in de brief van 6 november 2012. Daaruit maken wij op dat het al veel tijd vraagt om deze samenwerking op het terrein van uitvoering gestalte te geven. Het opgaan van de drie Noordelijke provincies in één landsdeel is van geheel andere orde en dus tijdrovender.

Dat neemt niet weg dat de discussie over het vraagstuk van het opgaan in vijf landsdelen en het opschalen van gemeenten naar tenminste 100.000 inwoners niet aan Drenthe voorbij gaat.

In die zin is brief van de heer Lahuis een signaal en een aanmoediging om dit vraagstuk te agenderen. De heer Lahuis zou tevens kunnen worden bericht dat een dergelijk proces, gelet op de ervaringen om op het terrein van de bedrijfsvoering meer samen te werken, niet voor 1 januari 2015 kan zijn afgerond en een gedegen en zorgvuldige aanpak vraagt.

Het college zou kunnen worden uitgenodigd daartoe een procesvoorstel – voorzien van een tijdbalk - te doen.

Vragen aan de overige fracties.

Deelt u deze opvatting.

Vragen aan het college.

Kan van u een daartoe strekkend voorstel tegemoet worden gezien.

Drenthe, 12 januari 2013

BIJLAGE

Beschrijving wettelijke procedures die leiden tot herindeling provincies

Grondwettelijk en wettelijk kader provincies

In art. 123, eerste lid van de Grondwet is bepaald dat bij wet provincies kunnen worden opgeheven en nieuwe provincies kunnen worden ingesteld.

In de Wet arhi (wet algemene regels herindeling) is geregeld hoe betrokken provinciebesturen en de minister van BZK de voorbereiding tot een herindelingsregeling ter hand kunnen nemen en welke procedureregels in dat verband gelden.

De provincies zijn als eerste aan zet om, als zij dat nodig vinden, een versterking te vinden van bijvoorbeeld de eigen bestuurskracht. Daarbij kunnen zij tot de conclusie komen dat samenvoeging van provincies de beste oplossing is voor de geconstateerde problemen.

Open of gesloten huishouding

De Grondwet gaat uit van een open huishouding van de provincie. Dit is vastgelegd in artikel 124 van de Grondwet dat spreekt van “de bevoegdheid tot regelingen bestuur inzake hun huishouding”. Het provinciaal bestuur is vrij in de keuze van het te behartigen belang (in de praktijk heeft het provinciebestuur beleidsvrijheid en eigen financiële inkomsten). Daarbij heeft het de vrijheid om te bepalen op welke wijze en in welke mate dit belang behartigd wordt. Ook het doel waartoe dat belang behartigd wordt, is de keuze van het provinciebestuur. Er zijn wel grenzen. Daarbij gaat het niet om het soort belang waarvoor wordt gekozen, maar om de relatie met de centrale overheid en tot het privé domein van de burger.

Als niet het betreffende bestuur, maar de wetgever bepaalt welke belangen de betreffende overheid moet behartigen, is er geen sprake van een open huishouding. In de Grondwet is in de artikelen 133 en 134 de gesloten huishouding geregeld van de waterschappen, ook wel functionele besturen genoemd. Dit in tegenstelling tot de algemene besturen, als gemeenten en provincie.

Als het Kabinet besluit tot een gesloten huishouding voor de provincies, dan is het nodig om de huidige plaats van de provincies in de Grondwet te herzien. Daarbij zullen ook een groot aantal andere wetten moeten worden gewijzigd.

NB: het Kabinet heeft nu gekozen voor een materieel gesloten huishouding van provincies (hiermee wordt in ieder geval bedoeld dat provincies zich alleen bezighouden met hun kerntaken).

Wet arhi

Artikel 123 van de Grondwet is uitgewerkt in de Wet arhi. Op grond van deze wet kan de provinciale indeling worden gewijzigd.

Een wijziging van de provinciale herindeling geschiedt bij wet. Onder provinciale herindeling wordt in dit verband verstaan: de instelling of opheffing van provincies en de wijziging van provinciegrenzen waardoor naar verwachting 10% of meer van het aantal inwoners van een gemeente deel gaat uitmaken van een andere provincie.

Als een of meerdere provincie(s) het initiatief nemen, is de procedure dat provinciale staten van de betrokken provincie(s) een herindelingsadvies voor de minister van BZK vaststellen. Dit kan echter ook door provinciale staten van één provincie worden gedaan.

BIJLAGE

De procedure voor een provinciale (en gemeentelijke) herindeling als volgt:

1. Voor de opstelling van een herindelingsadvies stellen provinciale staten van de betrokken provincies een commissie in bestaande uit (een aantal) leden van gedeputeerde staten.
2. De commissie stellen zowel de betrokken colleges van B&W als GS in de gelegenheid met hen overleg te voeren over de wens tot herindeling. Dit overleg duurt maximaal 6 maanden.
3. Uiterlijk 3 maanden na afloop van het overleg stelt de commissie een herindelingontwerp vast en zendt dit samen met de verslagen van de overleggen met gemeente en provinciale besturen aan de minister van BZK, de raden en provinciale staten.
4. Burgemeester en wethouders van de betrokken gemeenten leggen het herindelingsontwerp ter inzage. Een ieder wordt de gelegenheid gegeven binnen 8 weken een zienswijze in te dienen.
5. De gemeenteraden en provinciale staten kunnen uiterlijk drie maanden na ontvangst van het herindelingsontwerp hun zienswijze kenbaar maken aan de commissie.
6. Het herindelingsadvies wordt uiterlijk 4 maanden door een of meer PS-en vastgesteld en aan de minister van BZK gezonden.
7. Als de minister van BZK besluit op basis van een herindelingsadvies een voorstel voor herindeling te doen, zendt hij het voorstel binnen 4 maanden na ontvangst van het advies aan de Ministerraad.

Rol minister van BZK

Als de minister het initiatief neemt, is de procedure hetzelfde als hiervoor met dien verstande dat de minister in de plaats treedt van de commissie.

Als de minister heeft medegedeeld dat hij voorbereiding treft voor een grenswijziging / herindelingsprocedure, kunnen vanuit de provincies geen voorbereidingen meer worden getroffen daartoe of moeten deze worden gestopt.. Dit laatste zal zich vooral voordoen als met een herindelingprocedure te weinig voortgang wordt geboekt of niet tot een resultaat dreigt te komen.

De tekst van het wetsartikel waarin de bevoegdheid voor een herindelingprocedure is geregeld, suggereert dat de minister zonder enige vorm van proces een Arhi procedure kan starten. Strikt formeel is de minister niet verplicht overleg te voeren met de betrokken provincies, voordat hij zelf voorbereidingen gaat treffen. Op grond van de toelichting bij de wet, lijkt het dat de wetgever ervan uitgaat dat dit een uitzonderingssituatie betreft. Op grond van beginselen van behoorlijk bestuur mag worden aangenomen dat voordat de minister overgaat tot het nemen van initiatieven, hij overleg voert met de betrokken provinciebesturen over het bieden van een mogelijkheid om een herindelingprocedure zelf te starten.

Als de minister de voorbereiding voor een herindelingregeling start, kan hij de voorbereidingen die al zijn getroffen door de provincies aanmerken als zijnde voorbereidingen die door hem zijn getroffen.

NB's

- 1) Eind vorig jaar is de minister de procedure voor samenvoeging van de provincies Flevoland, Noord-Holland en Utrecht gestart (op grond van de Wet arhi).
- 2) De minister roept de andere provincies op om te komen met herindelingsvoorstellen.

Statengriffie - Verzoek tot provinciale herindeling in Noord-Nederland per 1 januari 2015

Van: "Henk Lahuis"
Aan: statengriffie fryslan, statengriffie drenthe, statengriffie provincie groningen
Datum: 10-11-2012 16:54
Onderwerp: Verzoek tot provinciale herindeling in Noord-Nederland per 1 januari 2015
Bijlagen: Provinciale en gemeentelijk herindeling in Noord-Nederland.pdf

Aan Provinciale Staten van de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe,

Aangezien de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Noord-Nederland mij na aan het hart ligt, verzoek ik u de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe per 1 januari 2015 op te laten gaan in één nieuwe provincie Noord-Nederland (werktitel).

Mijn verzoek heb ik in bijgaand schrijven onderbouwd.

Ing. H. Lahuis
"t Hoogje 5
9964 BD Wehe-den Hoorn
Tel. 0595 - 577 442
henk.lahuis@home.nl

Provinciale en gemeentelijke herindeling in Noord-Nederland

De soep wordt nooit zo heet gegeten, als zij wordt opgediend. De schrik zat er bij menig bestuurder goed in toen de eerste geluiden rondom het Regeerakkoord naar buiten kwamen. Dat de werkelijkheid gelukkig vele malen genuanceerder is, blijkt wel nu de rust weer enigszins is teruggekeerd.

In mijn optiek zouden de drie provincies Fryslân, Groningen en Drenthe er goed aan doen om over hun eigen schaduw heen te stappen en bestuurlijke durf te laten zien om in 2015 een provinciale herindeling in Noord-Nederland tot stand te brengen. Waarom nog twee termijnen wachten?

In de provincie Fryslân is sinds de gemeentelijke herindeling van Súdwest-Fryslân een proces tot schaalvergroting op gang gekomen. Ook in de provincie Groningen is het besef aanwezig tot noodzakelijke schaalvergroting. Een herindeling in de provincie Drenthe zou op dit moment van bestuurlijk onbenul getuigen.

In mijn optiek kan de gekozen lijn in de provincie Fryslân worden voortgezet, met uitzondering van een fusie van Smallingerland met Heerenveen en een gemeentelijke herindeling op de vijf Waddeneilanden tot één nieuwe gemeente.

Al in 2008 heeft het gerenommeerd adviesbureau BMC voorgesteld om Groningen in acht nieuwe gemeenten te gaan herindelen. Deze lijn zou wat mij betreft afgerond moeten worden, met uitzondering van het samenvoegen van Groningen met de Eemsdelta. Op 15 oktober 2012 hebben de Regio Groningen-Assen en de Eemsdelta een samenwerkingsintentie getekend om te komen tot één economisch zone. Daar hoort niets meer of minder bij dan één sterke gemeente Groningen door het samenvoegen van Groningen met Ten Boer, Loppersum, Appingedam en Delfzijl. Dan de vijfde gemeente na Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. In mijn optiek wordt deze nieuwe economische zone binnenkort gevormd door zes gemeenten (in plaats van de huidige 15): Groningen, Hoogezand-Sappemeer, Tynaarlo, Assen, Noordenveld en Westerkwartier.

In mijn visie zouden de zes gemeenten in deze nieuwe economische zone samenwerking moeten zoeken met de nieuwe gemeente Hart van Friesland (Smallingerland/Heerenveen) en Leeuwarden. Deze acht (nieuwe) gemeenten zouden hun krachten moeten bundelen om gezamenlijk Noord-Nederland op eigen kracht de eenentwintigste eeuw in de vaart der volkeren op te stuwen.

In dit schrijven ga ik kort in op het Regeerakkoord, een provinciale- en gemeentelijke herindeling in Noord-Nederland en schaalvergroting in samenhang met schaalverkleining: terug naar de burger.

Ing. H. Lahuis
't Hoogje 5
9964 BD Wehe-den Hoorn
Tel. 0595 – 577 442
[**henk.lahuis@home.nl**](mailto:henk.lahuis@home.nl)

Regeerakkoord

In het Regeerakkoord VVD – PvdA “Bruggen slaan” van 29 oktober 2012 staat dat een grote decentralisatie van taken en bevoegdheden medeoverheden vergt die op een passende schaal zijn georganiseerd. Voor de lange termijn heeft het kabinet het perspectief van vijf landsdelen met een gesloten huishouding en gemeenten van tenminste honderdduizend inwoners voor ogen. De inwonersnorm kan worden aangepast aan de bevolkingsdichtheid in verschillende delen van het land. Samen met de medeoverheden wil het kabinet dit lange termijn perspectief realiseren. Ontwikkelingen in de gewenste richting worden aangemoedigd. Het kabinet nodigt provincies uit om met gemeenten initiatieven te bespreken gericht op vergroting van de gemeentelijke schaal.

In deze kabinetsperiode worden Noord-Holland, Utrecht en (delen van) Flevoland samengevoegd, waarbij het kabinet aangeeft over de positie van de Noordoostpolder later een beslissing te nemen. Met de overige provincies bespreekt het kabinet initiatieven gericht op vergroting van de provinciale schaal.

Het perspectief voor de provincies in Nederland is met dit kabinetsbeleid duidelijk. Het kabinet schrijft een deel van de besparing te realiseren in de periode tot 2017 door een eerste opschaling naar 10 provincies (het kabinet geeft hier dus concreet aan het landsdeel Randstad-Noord dus als een provincie te zien). De overige negen provincies zullen dus vóór het jaar 2025 fuseren naar vier nieuwe provincies. Bestaande samenwerkingsverbanden lijken daarbij een logisch vertrekpunt. De drie provincies Fryslân, Groningen en Drenthe in het Samenwerkingsverband Noord-Nederland en Overijssel en Gelderland in het GO-verband. Zeeland zou kunnen fuseren met Zuid-Holland (kustprovincies) en Limburg met Noord-Brabant.

Vanwege het grote belang en de complexiteit van deze opgave wordt de verantwoordelijkheid hiervoor ondergebracht bij minister Stef Blok van het ministerie van Wonen en Rijksdienst, met doorzettingsmacht op het ministerie van BZK.

De besparing die met dit perspectief wordt neergezet bedraagt het volgende (in € mln.)

Openbaar bestuur	2013	2014	2015	2016	2017	Structureel
Lagere apparaatskosten gemeenten			-60	-120	-180	-975
Minder provincies			-5	-10	-15	-75

Provinciale herindeling Noord-Nederland

Het kabinet kiest voor een materieel gesloten provinciale huishouding, beperkt tot vier taken:

- ruimtelijke ordening;
- verkeer en vervoer;
- natuur;
- regionaal economisch beleid.

Terecht wordt de vraag gesteld in hoeverre provincies verantwoordelijk zijn voor het behoud van de eigen cultuur. In het kabinetsbeleid is dit geen taak meer van de provincies. De Friese taal is erkend als 2^e officiële taal zowel via Nederlandse wetgeving als via het Europees handvest voor regionale of minderheidstalen. Dat staat bij een eventuele provinciale herindeling niet ter discussie.

Het samenvoegen van de provincies Noord-Holland met Utrecht en (delen van) Flevoland hangt samen met het versterken van de ruimtelijk-economische positie van dit gebied op Europees niveau. Dat het kabinet in deze zittingsperiode inzet op het samenvoegen van de provincies Noord-Holland met Utrecht en (delen van) Flevoland heeft te maken met het draagvlak dat hiertoe in deze provincies bestaat.

Of er bestuurlijk draagvlak in de drie noordelijke provincies Fryslân, Groningen en Drenthe voor een fusie bestaat zou concreet onderzocht moeten worden. Uit enquête van RTV-Noord blijkt dat 38% van de bevolking hier voorstander van is. Gedeputeerde Staten van de drie noordelijke provincies hebben zich uitgesproken richting verdere ambtelijke samenwerking in Noord-Nederland. De stap naar één noordelijke provincie wordt dus steeds kleiner.

Tot het samenvoegen van de provincies Fryslân, Groningen en Drenthe lijkt vanuit financieel perspectief of individuele bestuurskracht geen enkele noodzaak te bestaan.

De schaalvergroting van gemeenten in deze provincies zal zich de komende decennia voortzetten. Het lijkt erop dat de schaalverhouding tussen provincies en gemeenten (meer) uit balans raakt. De bestuurlijke verhouding tussen provincie en gemeente Groningen bevestigt dit beeld.

Bestuurlijk wordt al langer de noodzaak onderkend om als één gebied op te treden richting Rijk en Europa met het inzetten van de drie CdK's als boegbeeld.

De oproep van het kabinet om van Noord-Nederland één provincie te maken is bedoeld om daarmee een sterkere verhouding tussen provincie en (steeds groter wordende) gemeenten te creëren, evenals het sterker presenteren van dit gebied richting Rijk en Europa (vergroten doorzettingsmacht). De noodzaak tot provinciale herindeling wordt dan ook steeds groter.

Gemeentelijke herindeling Noord-Nederland

Het eindperspectief voor gemeenten leidt tot besparingen die ontstaan door schaalvoordelen, verminderen van toezicht, vereenvoudiging van regelgeving en minder dubbeling van taken. De besparing gaat uit van een daling van het aantal gemeenteambtenaren doordat gemeenten groter worden of met elkaar gaan samenwerken. Er is uitgegaan van het rekenkundige equivalent van een vermindering met 75 gemeenten in de periode tot 2017. Deze benadering komt neer op een resterend aantal van 100-150 gemeenten in 2025. Dit leidt tot een uitname uit het Gemeentefonds.

Gemeenten krijgen te maken met twee bewegingen. Enerzijds wordt het aantal taken richting gemeenten fors uitgebreid, anderzijds wordt het Gemeentefonds structureel gekort. Gemeenten worden fors de duimschroeven aangedraaid om deze bewegingen op te kunnen vangen. De vraag is of gemeenten eerst de weg van ambtelijke fusie kiezen of gelijk de weg van een gemeentelijke herindeling. Dit laatste is voor de burgers het meest heldere.

Vanwege de lage bevolkingsdichtheid in Noord-Nederland valt er voor plattelandsgebieden veel voor te zeggen een lagere inwonersnorm te accepteren. Dit geldt echter minder voor verstedelijkte gebieden als Assen en Heerenveen/Drachten. Deze laatstgenoemde gemeenten hebben zich uitgesproken een fusie in 2014 nader te willen onderzoeken.

Het Rijk schetst in de op 13 maart 2012 vastgestelde *Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte* (SVIR) een toekomstperspectief met een overheveling van taken en verantwoordelijkheden op het gebied van de ruimtelijke ordening naar provincies (regierol) en gemeenten (uitvoering). Voor Noord-Nederland ziet het rijk in de SVIR het gebied Groningen-Eemsdelta als 'Stedelijke regio met concentratie van topsectoren'.

Figuur 1. Stedelijke regio met concentratie van topsectoren (bron: SVIR).

Daarnaast hebben de Regio Groningen-Assen en de Eemsdelta op 15 oktober 2012 een samenwerkingsintentie ondertekend met als doel te komen tot één economisch zone. Groningen heeft hierin 193.000 inwoners en de Eemsdelta in de gemeenten Delfzijl, Eemsmond, Appingedam en Loppersum 65.000 inwoners. Een herindeling in de Eemsdelta naar 65.000 inwoners levert in (inter)nationaal perspectief onvoldoende op om haar belangen goed te kunnen behartigen. Ook Groningen kan (inter)nationaal van méér betekenis zijn als ze zeehavens van nationale betekenis en een luchthaven van nationale betekenis binnen haar grondgebied had. Het samenvoegen van Groningen met de DAL-gemeenten (Delfzijl, Appingedam en Loppersum) en Ten Boer is dan ook een logische keuze. Aangezien de inwoners van Eemsmond zich Hogelandsters voelen ligt herindeling daar richting de BMW-gemeenten (Bedum, De Marne en Winsum) meer voor de hand. De Eemshaven zou daarbij richting de nieuwe gemeente Groningen overgeheveld moeten worden, evenals Meerstad en Groningen Airport Eelde. De nieuwe gemeente Groningen die daarmee ontstaat, is dan de vijfde gemeente van Nederland achter Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Voor (inter)nationaal opererende bedrijven wordt daarmee de vestiging in een dergelijke gemeente of het daarmee zaken doen een stuk aantrekkelijker. Het fuseren naar een nieuwe gemeente Groningen heeft een positief effect op de werkgelegenheid en de welvaart.

Een bijzonder gebied in Noord-Nederland is het Waddengebied. De vier Waddengemeenten Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog hebben onlangs een samenwerkingsovereenkomst getekend (de VAST-gemeenten), waarbij Texel vooralsnog een adviserende rol vervult. Vanuit het gebied als Werelderfgoed, een effectieve rampenbestrijding en een eenduidige aansturing van het beheer van het Natura 2000-gebied Waddenzee valt er veel voor te zeggen dit gebied als één nieuw Waddengemeente aan te wijzen. Dit vraagt vanwege de benodigde provinciegrenscorrectie wel de nodige medewerking van de nieuwe provincie Randstad-Noord. Tegelijkertijd dient het beheer van het Natura 2000-gebied IJsselmeer aan de nieuwe provincie Randstad-Noord te worden overgedragen. Ook hiervoor is een provinciegrenscorrectie nodig. Het Gemeentefonds zal voor deze nieuwe gemeente moeten worden aangepast om de voor dit gebied specifieke taken uit te kunnen voeren.

Figuur 2. De nieuwe gemeente Wadden (werktitel)

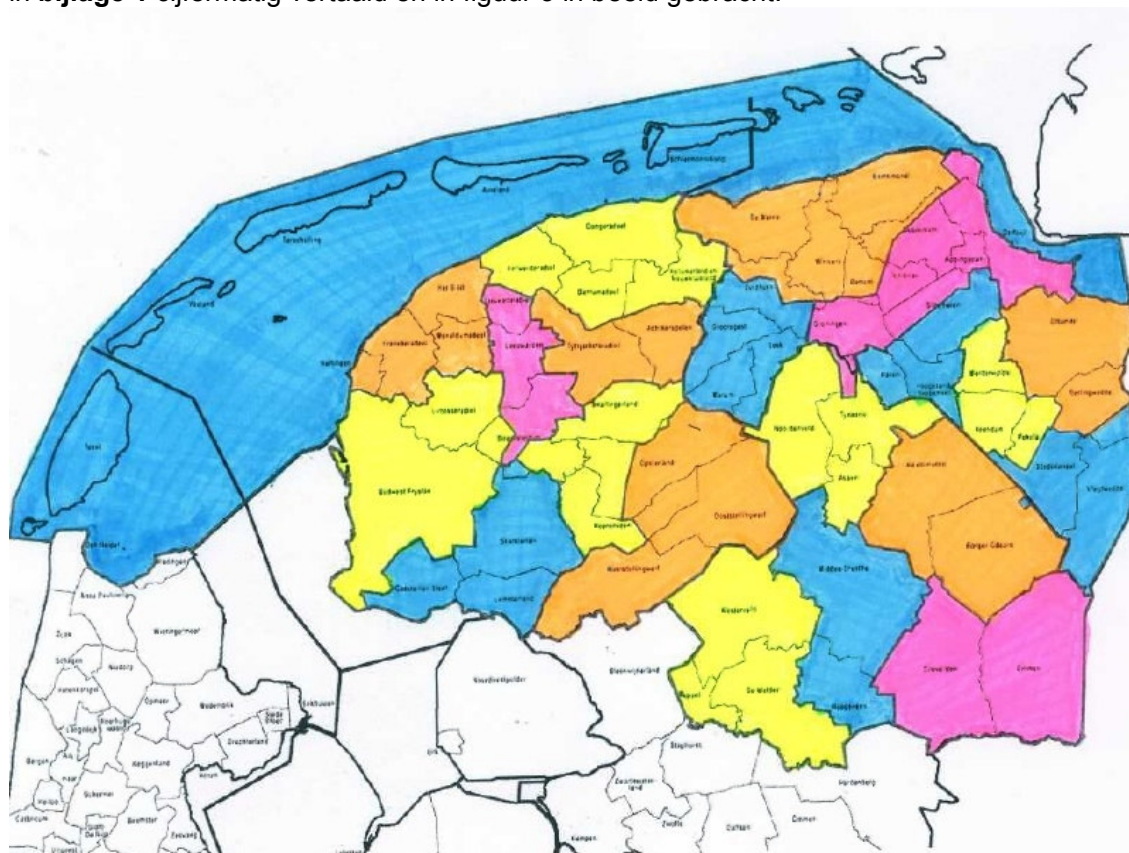
De overige gemeentelijke herindelingen in Noord-Nederland zullen zich richten op een min of meer logische indeling, gekoppeld aan bestaande samenwerkingsverbanden. Een schaalgrootte van 100.000 inwoners voor plattelandsgemeenten schiet haar doel volledig voorbij. Voor stedelijke gebieden lijkt een omvang van minimaal 100.000 inwoners wel nodig om de benodigde bestuurskracht te verkrijgen haar ruimtelijk-economische rol met voldoende doorzettingsmacht in te kunnen vullen.

In de provincie Fryslân lijkt de huidige lijn van de provincie te kunnen worden voortgezet en afgerond, met uitzondering van wellicht toch een fusie tussen Smallingerland en Heerenveen en een benodigde fusie met betrekking tot de Waddeneilanden. Een herindeling in Tytsjerksteradiel, Achtkarspelen, Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland zou uitgesteld kunnen richting 2025.

In de provincie Groningen heeft in 1990 grootschalige herindeling plaatsgevonden. Destijds is verwoord dat deze voor de komende 25 jaar voldoende zou moeten zijn. De provincie Groningen is al samen met de Vereniging Groninger Gemeenten bezig met het bespreken van schaalvergroting richting 1 januari 2015.

De grote herindelingsronde in Drenthe heeft in 1998 plaatsgevonden. Een herindeling daar lijkt op dit moment geen realistisch perspectief. Een grootschalige herindeling zou dan ook niet eerder dan richting het jaar 2025 bespreekbaar kunnen worden.

In bijgaand overzicht zijn deze overwegingen vertaald naar negen nieuwe gemeenten in Fryslân, zeven nieuwe gemeenten in Groningen en vijf nieuwe gemeenten in Drenthe. Dit is in **bijlage 1** cijfermatig vertaald en in figuur 3 in beeld gebracht.

Figuur 3. 21 nieuwe gemeenten in de provincie Noord-Nederland

Schaalvergroting in samenhang met schaalverkleining: terug naar de burger

Volgens de VNG is er sprake van een te lage betrokkenheid van burgers bij het lokaal bestuur, weinig inzet van de eigen capaciteit van burgers en bedrijven voor het oplossen van problemen in de eigen (leef)omgeving en een bovenmatig grote bureaucratie. Dit is niet alleen een probleem voor het benodigde vertrouwen en de samenwerking tussen burger en bestuur, maar ook een probleem in het licht van de huidige financiële crisis. Gemeenten moeten volgens de VNG burgers en bedrijven meer ruimte geven om zaken zelf op te pakken. En hen meer invloed geven en betrokken krijgen bij het beleid, de besluiten en de uitvoering door de overheid.

Gemeenten hebben al aanzienlijke ervaring met het geven van verantwoordelijkheden aan burger en bedrijf en het organiseren van inspraak en participatie. Gemeenten moeten volgens de VNG hiermee aan de slag om de komende jaren de relatie met hun burgers te verbeteren en samen met hen de opgaven voor de toekomst aan te pakken. De schaal van de directe leefomgeving is er een van de lokale gemeenschap. Het lokaal bestuur heeft al ervaring in het geven van verantwoordelijkheden en beslissingsvrijheid op dit niveau, het dichtst bij de burger. Hier is sprake van een scala aan vergaande en minder vergaande vormen. Gesproken wordt over burgerparticipatie op diverse niveaus op de 'participatieladder': van 'slechts' informeren tot de ultieme vorm, het meebeslissen door burgers. Hierin moet volgens de VNG worden doorgezet om burgers zoveel mogelijk zeggenschap over de eigen leefomgeving te geven. Zonder het heft in handen te nemen. Met dorps-, wijk- of buurtbudgetten krijgen burgers of burgerorganisaties bevoegdheden die daarvoor uitsluitend aan volksvertegenwoordigers en gemeentebestuurders werden voorbehouden. Mensen die de buurt kennen, kunnen zaken voor en in de buurt realiseren. Samen ontwikkelen zij een gemeenschappelijke visie op buurt, dorp of wijk. Zo worden mensen betrokken bij de inrichting van hun samenleving, en moet de overheid zich reorganiseren van een aanbod naar vraaggerichte organisatie: op kleine schaal en voor overzichtelijke problemen wordt het contact tussen burger en bestuur hersteld. Voorwaarde is wel dat in deze vorm ook vrijheid wordt geboden. Van de betrokken bewoners wordt enige scholing en inzet verwacht. Voorts moet voor zover relevant de afspiegeling in het oog worden gehouden, en de mate van democratische besluitvorming.

Bijlage 1: Overzicht oude en nieuwe gemeenten in Noord-Nederland

	bestaande gemeente		opmerking	nieuwe gemeente
1	Groningen	184.227		
2	Ten Boer	7.447		
3	Loppersum	10.543	Middelstum naar gemeente Hogeland	
4	Appingedam	12.114		
5	Delfzijl	26.744	Waddenzee naar gemeente Wadden	
		241.075		Groningen
6	Leek	19.450		
7	Marum	10.326		
8	Grootegast	12.191		
9	Zuidhorn	18.478	Middag-Humsterland naar gemeente Hogeland	
		60.445		Westerkwartier
10	De Marne	10.587	Waddenzee naar gemeente Wadden	
11	Winsum	14.084		
12	Bedum	10.462		
13	Eemsmond	16.487	Eemshaven naar Groningen/Waddenzee naar Wadden	
		51.620		Hogeland
14	Hoogezand-Sappemeer	34.557		
15	Haren	18.632		
16	Slochteren	15.591	Meerstad naar Groningen	
		68.780		Hoogezand-Sappemeer
17	Veendam	27.995		
18	Menterwolde	12.514		
19	Pekela	13.130		
		53.639		Veendam
20	Oldambt	39.565	Waddenzee naar gemeente Wadden	
21	Bellingwedde	9.270	Westerwolde naar Stadskanaal	
		48.835		Oldambt
22	Stadskanaal	33.430		
23	Vlagtwedde	16.268		
		49.698		Stadskanaal

	bestaande gemeente		opmerking		nieuwe gemeente
1	Skarsterlân	27.152			
2	Lemsterland	13.584	IJsselmeer naar Randstad-Noord		
3	Gaasterlân-Sleat	10.280	IJsselmeer naar Randstad-Noord		
		51.016			De Friese Meren
4	Leeuwarden	93.498			
5	Leeuwarderadeel	10.358			
6	deel Boarnsterhim	14.000	herindeling 2014		
		117.856			Leeuwarden
	Texel	13.691	nu nog provincie Noord-Holland		
7	Vlieland	1.146			
8	Terschelling	4.740			
9	Ameland	3.466			
10	Schiermonnikoog	946			
		23.989			Wadden
11	Súdwest Fryslân	81.938	IJsselmeer naar Randstad-Noord/Waddenzee naar Wadden		
12	Littenseradiel	10.932			
		92.870			Súdwest-Fryslân
	deel Boarnsterhim	5.000	herindeling 2014		
13	Smallingerland	55.201	grenscorrectie Opsterland		
13	Heerenveen	43.334	grenscorrectie Opsterland		
		103.535			Hart van Friesland
15	Dongeradeel	24.610			
16	Kollemerland c.a.	13.048			
17	Dantumadeel	19.367			
18	Ferwerderadiel	8.825			
		65.850			Noordoost-Friesland
19	Franekeradeel	20.579			
20	Harlingen	15.689			
21	Menaldumadeel	13.708			
22	Het Bildt	10.887			
		60.863			Noordwest-Friesland

	bestaande gemeente		opmerking		nieuwe gemeente
23	Ooststellingwerf	26.288			
24	Weststellingwerf	25.802			
25	Opsterland	29.777	grenscorrectie Heerenveen		
		81.867			Friese Wouden
26	Tytsjerksteradiel	32.211			
27	Achtkarspelen	28.139			
		60.350			Centraal Friesland
1	Assen	66.369			
2	Noordenveld	31.075			
3	Tynaarlo	32.236	Groningen Airport Eelde naar Groningen		
		129.680			Kop van Drenthe
4	Emmen	109.441			
5	Coevorden	35.887			
		145.328			Emmen
6	Hoogeveen	54.652			
7	Midden-Drenthe	33.560			
		88.212			Hoogeveen
8	Meppel	32.026			
9	Westerveld	19.302			
10	De Wolden	23.544			
		74.872			Poort van Noord
11	Borger-Odoorn	26.151	Nieuw Buinen naar Stadskanaal		
12	Aa en Hunze	25.675			
		51.826			Hart van Drenthe